

Humor v hudbě

Etymologie

- humor = mok, tělní tekutina, např. humorální diagnostika – vyšetřování metodou analýzy tělních tekutin; ve starověku teze proudění tekutin ovlivňuje duševní ustrojení či rozpoložení osobnosti,
- u Komenského ve významu nálada, postupně výklad obsahu směřoval k vyrovnanosti, nadhledu, smířlivosti, pozitivní orientaci, odtud cesta k veselosti, vtipu.
- Dnešní definice - humor je jedna z forem komična, pro kterou je příznačné úsměvné, laskavé a chápající hodnocení směšných (= k smíchu) jevů; důležité je pozitivní směřování, na rozdíl od satiry, ironie, parodie, kde se projevuje kritický nebo až odmítavý postoj k popisované skutečnosti.
- jemné odstíny ve významovém odlišení výrazů jako vtipný legrační, směšný, zesměšnit

Obsahově příbuzné termíny

- komika, (komodos – aktér dionýsoských slavností) dnes umění vyvolávat smích, „žertovno“, „legračno“
- vtip – překvapivé spojení myšlenek, překvapivý popis děje nebo události s překvapivým, nečekaným vyústěním
- žert – spojitost s německých scherz – klamat, podvádět, dělat šprýmy, objevuje se také jako hudební termín scherzo – název figuruje jako sémantické směrnice, přisuzující skladbě odlehčený, žertovný charakter.
- humoreska – inspirace v literatuře, kde epická forma anekdoty, v hudbě spíše charakteristický kus, kde vtip nebo humor není dominantním prvkem ani účelem, příznačný je volný, fantazijní ráz formy

Obecně je humor založen na nepatřičnosti, nemístnosti, kontrastu, nečekaném míšení nespojitelného,

U hudebního humoru – podstatné **rozlišení hudebního a nehudebního zdroje vtipu**. Častá je záměna, kdy např. hudebním humorem se označují vtipné písničky, kde je ale dominantní text. Hudební humor – záměrné chyby, nepřesnosti, stylová transformace se zvýrazněním typických postupů a rysů. Takové provedení vyžaduje profesionální interpretační výbavu

[\(1194\) Giuseppe Verdi - Aida - Triumphal March and Chorus Act II. - YouTube](#) od 3:17 - originál

Aida - Triumfální pochod (Brno Brass Band) 2:14

<https://www.youtube.com/watch?v=IPDn9cFVT6E>

zapojení neobvyklého postupu nebo situace – podstatný je prvek překvapení

<https://www.youtube.com/watch?v=YZ37diqbPOg>

Uplatnění humoru našlo své systémové zařazené a uplatnění v hudebním životě – Villanela, scény z masopustu, manželská hádka (Lasso)

https://www.youtube.com/watch?v=qQhNi_Zx0KU

Zvukomalba, napodobování mimohudebních zvuků

https://www.youtube.com/watch?v=1h1C2_C3d2Y

Commedia dell'arte, na kterou navázala madrigalová komedie jako předchůdce opery
Monteverdiho Scherzi musicali, postupně se scherzo ustálilo jako stálá věta sonátového cyklu – v
symfoniích, postupně spíše protiklad závažného uměleckého sdělení
Komické postavy nebo scény, ve kterých se uplatnil humor nebo ironie
Opera buffa (odlehčený obsah v kontrastu se závažnými tématy antických tragédií)

Haydn Symfonie na odchodnou

Mozart – kánony, Salieri – parodie na operní výstupy (kocovina)

Opereta – italský původ = vlastně menší rozsah, postupně se ustálila konotace žánrově
stabilizovaného útvaru s méně závažným obsahem, kde humor je významně přítomný – Mam'zelle
Nitouche

Oddělení žánrů v 19.00 století, - zábavné umění (kabarety, jazz, hudební divadlo, swing, big beat, rock
a moderní žánrové směsice. V tomto procesu hrály významnou roli odlišné preference funkcí –
estetická funkce u artifiální hudby, zábavná funkce u hudby nonartifiální. Tyto termíny jsou
v současnosti zastaralé, hranice se stírají, mizí.

Humor v české hudbě – vybrané příklady z historie

česká opera

- Intermedia – Míča O původu Jaroměřic – Bumbalka Hajdalák,
- Hanácké opery – O muži ožhratém,
- Landebork – nářeční text
- Smetana – označení navazující spíše na zaměření tématické – Prodaná nevěsta,
z venkovského prostředí, komické postavy, koktající Vašek
- Janáček – podnapilý učitel
- nové cesty opery – Nagano – sociální reflexe fungování sportu s uplatněním smyslu pro
humor <https://www.youtube.com/watch?v=ZkBKoLxowa4>

Hudební komedie, hudební divadlo obecně - O. Nový, Osvobozené divadlo,
Semafor, Vodňanský + Skoumal

https://www.youtube.com/watch?v=77682RCjEKg&list=RD77682RCjEKg&start_radio=1&rv=77682RCjEKg&t=0

Mozart group - míšení žánrů a stylů

<https://www.youtube.com/watch?v=YQxZFCanj28>

Mně se líbí paní nadlesní - stejná hudba přenesená do jiné situace a otextovaná, pozadí – Dvořákova
síň

<https://www.youtube.com/watch?v=B2ajjH7hu-8>

recitace libreta –

https://www.youtube.com/watch?v=onBZVi1vNww&list=RDuVVe21GubDc&start_radio=1

smíšená komika K. Šípa s J. Uhlířem...

<https://www.youtube.com/watch?v=opmMUgFHZ8k>

Leze, leze po železe

<https://www.youtube.com/watch?v=R2azl2aRW3o>

Victor Borge (dánsko-americký klavírista a komik, 1909-2000).

<https://www.youtube.com/watch?v=ORRF16f5n04&t=489s>

<https://www.youtube.com/watch?v=W7Ld7kYHHo>

Leonard Bernstein humoru v hudbě věnoval jednu přednášku ze série Koncertů pro mladé publikum

<https://www.youtube.com/watch?v=o2C1yC9Bb8g>

Concentus Moraviae 2018 - ročník věnován humoru a hudbě

Odborné texty:

Eva Velická – studie o humoru B. Martinů

<https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/o-humoru-v-martinu-hudbe-20-let.html>

<https://operaplus.cz/haydnuv-humor-chaplinovska-zakopnuti/>

<https://operaplus.cz/hudebni-humor-v-case-koronavirove-rany-video/>